

ГРОМАДСЬКА ДУМКА, ЇЇ ВРАХУВАННЯ У ЗАКОНОДАВЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ

Демократичні політичні режими характеризуються постійним вивченням громадської думки та врахуванням її змісту, стану й динаміки в процесі вироблення доленосних рішень та у прийнятті законодавчих актів. Революція гідності яскраво засвідчила творчий потенціал суспільної свідомості, стихійного та усвідомленого волевиявлення народу. «Нас багато, нас не подолати!» це гасло має великий руйнівний та творчий потенціал. Тому дослідження стану й динаміки громадської думки є одним із принципів публічної політики й управління.

Мета даного дослідження – розкрити сутнісні ознаки громадської думки як суспільно-політичного явища та проаналізувати шляхи її впливу на законотворчу та політико-мобілізаційну діяльність органів публічної влади.

Громадська думка – це специфічний вияв масової свідомості, що виражається в оцінках (вербальних і невербальних) і характеризує ставлення людей до суспільно значущих подій і фактів, актуальних проблем суспільного життя. Усвідомлення феномену громадської думки почалося давно. У 1266 р., коли виник англійський парламент, він відразу ж став місцем гострого протистояння англійського дворянства з королівською владою. Саме у процесі цього протистояння, у другій половині XIII ст., і конституювалося поняття «громадська думка» на позначення моральної підтримки населенням країни дій парламенту. Поступово цей термін став загальноживим. Однак сам феномен громадської думки є давнішим за термін, який його позначає. Громадська думка існує так давно, як і людське суспільство. Адже саме громадська думка формувала й утверджувала традиції, норми, звичаї, форми заохочення і покарання в перших людських спільнотах. На різних етапах розвитку суспільства, у різних типах суспільств за різних політичних режимів (тоталітарних, ліберальних, демократичних) вияв громадської думки як соціальної інституції має свої особливості. Так, за тоталітарних режимів вона є безсилою, за ліберальних – береться до уваги за можливість і тільки за демократичного правління стає дійовою силою, впливаючи на всі процеси суспільного життя [2]. Участь у мітингах, протестах, походах, акціях, демонстраціях та страйках також належить до одного з каналів вираження громадської думки. Слід зауважити, що в останній час практика проведення різноманітних акцій привертання уваги до проблеми, а також протестних заходів, демонстрацій та зборів значно поживалася у порівнянні з попередніми роками. Інша річ, який вплив вони мають на проведення управлінської діяльності тими органами влади до яких звертаються і яким показують свою позицію. Що ж до засобів масової інформації як каналу артикуляції громадської думки, то існує тісний взаємозв'язок медіа-ресурсів та громадської думки, які часто доповнюють і зумовлюють один одного.

Громадська думка при всій його очевидності і простоті насправді є не таким вже очевидним і простим, як це може здатися при поверхневому знайомстві. Більш ґрунтовне вивчення цього феномена показує цілий ряд властивих йому особливостей, ознак, які в своїй основі такі: соціальна обумовленість, вибірковість, відносна поширеність, критичність, моральна спрямованість, оцінність, динамічність, нестійкий характер [1].

Громадська думка, незважаючи на те, що «голос народу, голос Божий», часто буває поверхневим, далеким від істини, ілюзорним, приблизним знанням і оцінкою предмета. У ньому часто відсутня логіка, доказовість, аргументація, домінують емоції, образи, побоювання. Не завжди громадська думка є показником істинності суджень про предмет. З окремих питань мільйони можуть помилятися, а одна людина бути правим.

За останнє десятиліття інтерес до громадської думки в Україні помітно поживав, що зумовлено демократизацією політичного, соціально-економічного, духовного життя. Сформувалося кілька напрямів її дослідження. Один із них пов'язаний зі спробами українських вчених переосмислити сутність громадської думки, інтерпретувати її з позицій сучасного соціологічного знання, показати її значення як соціальної інституції, визначити механізми її формування та функціонування.

Інший напрям націлений на дослідження громадської думки у різних сферах людської життєдіяльності – політиці, економіці, освіті, соціальному управлінні, вивченні електоральної, споживчої поведінки людей тощо. В останні роки почали діяти опитувальні центри на базі Інституту соціології НАН України, Національного університету «Києво-Могилянська академія». Неабиякий авторитет мають дослідження вітчизняних реалій, здійснені Центром «Соціальний моніторинг», Українським інститутом соціальних досліджень, «СОЦІС – Геллап» (Соціологічна служба в Україні «Геллап – Міжнародний»), Фонду «Демократичні ініціативи», соціологічних лабораторій Київського, Дніпропетровського, Харківського, Одеського, Львівського національних університетів. Дослідженням проблем ринку та маркетинговими дослідженнями займаються USM (Українські опитування та дослідження ринку), УМГ (Українська маркетингова група), приватні опитувальні центри [4]. Станом громадської думки цікавляться також законотворці, адже правова норма повинна виразити трактування народом соціальної справедливості та усвідомлення шляхів розвитку суспільства.

Сьогодні в Україні беззаперечно існують свобода слова і плюралізм думок. Проте чи справді тільки саме існування громадської думки є показником демократичності політичної системи? Звичайно, ні. В основі сучасних демократичних систем лежить принцип залучення громадської думки до процесу державного управління та прийняття політичних рішень.

Українські владні структури і органи державного управління проголошують ідеологію соціального партнерства, за якою громадська думка має можливість виражати себе у різних формах [5]. Більше того, демократичні режими створюють систему політичних, економічних, правових та інших гарантій вільного і реального функціонування громадської думки.

Система соціального партнерства між владою і громадською думкою за сучасних умов має такі риси: вона дає можливість вирішувати суперечливі питання не шляхом страйків і на барикадах, а за столом переговорів, шляхом компромісу і взаємного погодження, урівноваження інтересів різних соціальних груп населення. Нормою взаємовідносин владних структур і громадської думки є її врахування у процесах управління на всіх його стадіях. При цьому врахування громадської думки при прийнятті управлінських рішень носить не випадковий характер, а здійснюється цілеспрямовано і систематично.

Якою ж мірою державна влада в Україні спирається на громадську думку? Дати точну і повну відповідь на це запитання досить складно, оскільки тривалий час не проводились широкі опитування представників державної влади із зазначеної проблеми. Певне уявлення можна скласти на підставі опитування лише групи народних депутатів другої сесії Верховної Ради України. Зі ста опитаних 61% народних депутатів відзначили, що для успішної депутатської діяльності їм бракує інформації про стан громадської думки. Водночас на запитання про те, що передусім сприяє покращенню законопроектів у Верховній Раді, тільки 20% народних депутатів визнали важливість проведення репрезентативних опитувань населення стосовно якогось законопроекту. Більшість опитаних народних депутатів України (62%) вважають, що

їхні особисті позиції з багатьох питань збігаються з думкою виборців. У тих випадках, коли позиція виборців не збігається з думкою депутатів, такі розбіжності пояснюються таким чином: 1) думки виборців часто носять односторонній характер, оскільки вони не володіють достатньо повною і достовірною інформацією (53%); 2) думки виборців не враховують можливостей і наслідків їх реалізації (41%); 3) у позиціях виборців переважають емоції (24%); 4) певні питання належать до сфери компетенції спеціалістів (11%) [3]. Усе це, очевидно, не сприяє покращенню взаєморозуміння між депутатами та виборцями, що виражається у досить низькій довірі громадян до владних структур. Включення у сферу контролю Верховної Ради та її постійних комісій стану обліку та використання громадської думки можна розглядати як умову, що забезпечує своєчасну і повну її реалізацію органами державного управління. Предметом їх контролюючої діяльності насамперед можуть бути листи громадян і накази виборців.

Українське суспільство перебуває ще далеко від моделі «соціального партнерства», але очікувана зміна політичної влади в Україні у 2019 р. дає надію на створення нового бачення щодо місця і ролі громадської думки в державному управлінні та прийнятті політичних рішень. Важливим є створення законодавчої бази, яка б гарантувала обов'язкове систематичне вивчення громадської думки та зобов'язувала владні структури приймати рішення з урахуванням волі та інтересів громадськості.

Список використаної літератури

1. Грицяк Н., Баровська А. Громадська думка як об'єкт інформаційної політики в умовах процесу європейської інтеграції // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. К., 2007. Вип.1. С.55–56.
2. Громадська думка: теоретичні та методичні проблеми дослідження / [Вовк В. М., Матусевич В. А., Оссовський В. Л. та ін.]; За заг. ред. В. Л. Оссовського; НАН України. Ін-т соціол. К. : СтилоС, 2001.
3. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. – 250 с.
4. Гурик М. І. Шумка М. Л. Трансформація специфічних ознак патерналізму в умовах децентралізації в Україні. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29229>
5. Дмитренко О.» Громадська думка як чинник демократизації політичної системи України» / URL : <http://personal.in.ua/article.php?ida=475>
6. Зорько В. С., Бурковський П. А. Громадська думка про проведення соціально-політичних реформ в Україні: оцінка основних тенденцій // Стратегічні пріоритети. 2012. №2. С.98–104.
7. Рудакевич О. М. Публічна політика в контексті українських реалій // Наукові записки ІІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. Вип.3–4. С. 255–266.